

Секція: Економіка природокористування та охорона навколишнього середовища.

## **Формування рекреаційно-туристичної сфери на підґрунті екосистемного підходу**

Полянничко О.В.

ст.викл.кафедри економіки природокористування  
Одеського державного екологічного університету

Розвиток рекреаційно-туристичної сфери упродовж тривалого часу залишається перспективним для аналітичних наукових досліджень, що пояснюється його стратегічними внесками у розвиток економіки більшості країн Світу. За підрахунками науковців, рекреаційно-туристична сфера впливає на економічний розвиток принаймні 30-ти галузей господарювання [1, с. 46]. На долю туризму припадає 7% загального обсягу інвестицій, 11% світових споживчих витрат, близько 5% всіх податкових надходжень, 1/3 світової торгівлі послугами [2, с. 30]. За прогнозами Всесвітньої ради по туризму та подорожах, частка туризму у світовому ВВП збільшиться з 6,9 трильйонів доларів, зафіксованого у 2013 році, до 10,4 трильйонів доларів у 2023 році, що надасть можливість організувати близько 72 мільйонів нових робочих місць та створити матеріальне забезпечення для 338 мільйонів вже існуючих [3].

Рекреаційно-туристична сфера в Україні, як і у переважній більшості розвинених держав, має ґрунтовні підстави для здійснення значного вкладу у економічний розвиток країни. Площа курортних та рекреаційних територій в Україні сягає 9,1 млн. га, що є еквівалентним 15% території країни; площа заповідників та національних природних парків складає 1565215,4 га, ємність стаціонарних рекреаційних об'єктів і кількість туристичних маршрутів яких, становить відповідно 43294 місця та 319 одиниць; в країні налічується 1,2 тис. закладів готельного господарства загальною місткістю 104,0 тис. місць та 3,3 тис. санаторно-курортних та оздоровчих закладів загальною місткістю 481 тис. ліжок у місяць максимального розгортання, тощо [4, с. 5]. В той же час, на

думку, провідних науковців, потенціал рекреаційно-туристичної сфери використовується не на повну потужність, про що також свідчать дані Державного комітету статистики України [5 с. 55; ]. Зокрема, потужність санаторних і оздоровчих закладів у 2013 році була задіяна тільки на 40%, в той час, як потужність готельного фонду у цьому ж році - лише на 30 % , що вплинуло на показники долі туризму у структурі національного валового внутрішнього продукту, який у порівнянні з іншими країнами Світу, залишається на доволі низькому рівні та складає в середньому 1,5-2,5%, в той час, як в Росії зазначений показник дорівнює 3 %, Туреччині – 3,5 %, Великобританії – 4-5 %, Німеччині – 8 %, Хорватії – 17 %, в ОАЕ – 30 % [3].

Наявна несприятлива ситуація у національному секторі туризму та рекреації підтверджується дослідженнями Всесвітнього економічного форуму, в рейтингу якого наша країна за індексом конкурентоздатності мандрівок і туризму зайняла 76 місце, змагаючись зі 140 країнами світу. Одним з основних стримуючих факторів, що негативним чином вплинули на можливість обіймання Україною більш високого місця у означеному рейтингу, є показник, що характеризує якісний стан природних ресурсів та навколишнього середовища, за яким наша країна у зазначеному році обіймає лише 104 місце [6 с. 36].

Слід зазначити, що економічна складова рекреаційно-туристичної галузі завжди консолідувалася з потребою в оптимізації моніторингу та адміністративного впорядкування, відсутність належної організації яких, зумовлює настання кризових станів на локальному та національному рівні природокористування. Подібні реалії антропогенної активності або бездіяльності невпинно призводять до розвитку кризового стану в межах екологічних процесів ординарних біогеоценозів та нарощуванню потенціалу до виникнення надзвичайних ситуацій (техногенних аварій та катастроф, тощо), що, в свою чергу, погіршують чи повністю нівелюють резистентність навколишнього середовища.

Україна, як і переважна більшість країн, також обрала сталий розвиток, що стало визначальним чинником у формуванні напрямку еволюції рекреаційно-туристичної сфери нашої держави. До дослідження проблематики сталого економічного розвитку були залучені провідні фахівці країни, зокрема: Н.М. Андрєєва, О.Р. Губанова, С.К. Харічков, Б.В.Буркинський та інші вчені. В результаті плідної співпраці різноманітних за фахом спеціалістів, було запропоновано національну адаптовану до українських еколого-економічних реалій Концепцію переходу України до сталого розвитку, що стала базисом для розробки у 2006 році проекту Стратегії сталого розвитку туризму і курортів в Україні, який було схвалено 6 серпня 2008 р. розпорядженням Кабінету Міністрів України під назвою «Стратегія розвитку туризму і курортів» [7]. Аналіз означених документів надає можливість відзначити спільні за векторами цілі, що переслідуються процесами, які тривають в межах налагодження сталого розвитку та динамічних перетворень в рекреаційно-туристичній сфері. Серед них можна виділити:

1. Упередження регресивним та сприяння прогресивним процесам в межах локальної та національної екології.

2. Вирішення проблеми депресивних регіонів та проблеми безробіття за рахунок підвищення бізнес-активності в сегменті туризму та рекреації.

3. Формування якісного еколого-орієнтованого світогляду за рахунок налагодження оптимізаційних процесів в межах наявних та розробки нових освітніх програм.

4. Налагодження дієвої системи постійного моніторингу екологічного стану з можливістю вільного доступу до актуально зібраної інформації.

5. Сегментарне підвищення економічної привабливості національної економіки за рахунок зростання ліквідності та зниження ризиковості інвестиційних процесів в туризм та рекреацію.

Сьогодні національну нормативно-правову базу, що прямо або опосередковано сприяє досягненню вищезазначених цілей, складають: Закон України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики

України на період до 2020 року» від 21.12.2010 р., Указ Президента «Про додаткові заходи щодо розвитку природно-заповідної справи в Україні» від 14 серпня 2009 р., «Концепція Державної цільової програми розвитку туризму та курортів на період до 2022 року», схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України 1 серпня 2013 р., «Положення про рекреаційну діяльність у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду України», затверджене Наказом Міністерства охорони навколишнього середовища України 22 червня 2009 р, Національний план дій з охорони навколишнього природного середовища на 2011 – 2015 роки, затверджений Розпорядженням Кабінету Міністрів України 25 травня 2011 р., та інші нормативно-правові акти.

На думку переважної більшості зарубіжних та вітчизняних науковців, запорукою досягнення цілей, проголошених Концепцією сталого розвитку, є реалізація доктрини «зеленої економіки», еколого-економічні та нормативні аспекти запровадження якої, набули широкого обговорення у Ріо-де-Жанейро на Конференції ООН 2012 року, присвяченій двадцятиріччю Самміту Землі. За визначенням UNEP, «зелена економіка» означає економіку під час панування якої, досягається соціальна справедливість і підвищення добробуту людства у поєднанні з нівелюванням ризиків для навколишнього природного середовища та запобіганням деградації його стану. Основною метою даної економіки є досягнення ефекту «декаплінгу» (зменшення об'ємів залучених ресурсів на одиницю отриманого економічного результату, у поєднанні зі зменшенням негативного антропогенного впливу на навколишнє середовище), що як зазначає С.М. Бобильов, становить основу екологічно сталої економіки та відповідає процесам трансформаційних зрушень у рекреаційно-туристичній сфері. За висновками UNEP, залучення навіть 2% світового ВВП в «озеленення» 10 галузей економіки є достатнім для зміни світового еколого-економічного розвитку [8, с. 5].

Таким чином, вищезначені еколого-економічні процеси, що відбуваються у Світі, створили підґрунтя для нового еволюційного напрямку розвитку національної рекреаційно-туристичної галузі.

## Література:

1. Воробьёва А.А. Внедрение инноваций в рекреационно-туристической сфере как способ повышения её конкурентоспособности//Бизнесинформ. 2010 № 11 С. 44-47.
2. Теоретичні та прикладні аспекти рекреаційного природокористування в Україні: монографія / К. Кілінська, В. Руденко, Н. Аніпко, Н. Андрусак, Н. Коновалова та ін. – Чернівці: Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 2010. – 250 с.
3. Офіційний сайт Всесвітньої ради по туризму та подорожах <http://www.wttc.org/>
4. "Заповідники та національні природні парки України у 2012 році" - К., 2013 - 24 стор.
5. Дышловой И.Н. Харичков С.К. Ключевые направления развития рекреационно-туристического потенциала Одессы/И.Н. Дышловой, С.К. Харичков//Экономика и управление. – 2011. - № 3. – С. 49-55.
6. Украина в мире: обзор международных индексов 2013// [www.feg.org.ua/docs/ukraine\\_inthe\\_world\\_2013\\_rus\\_web.pdf](http://www.feg.org.ua/docs/ukraine_inthe_world_2013_rus_web.pdf)
7. Розпорядження КМУ «Стратегія розвитку туризму і курортів» від 6 серпня 2008 року
8. Бобылев С.Н., Захаров В.М. «Зеленая» экономика и модернизация. Эколого-экономические основы устойчивого развития/С.Н. Бобылев, В.М. Захаров//На пути к устойчивому развитию России. - 2012. - № 60. - 89 с.